

TÜRKİYE'DE İNSAN HAKLARI

2019 DEĞERLENDİRMESİ

ULUSLARARASI
AF ÖRGÜTÜ

Uluslararası Af Örgütü, tüm insanların insan haklarından faydalandığı bir dünya için mücadele eden 7 milyondan fazla kişinin oluşturduğu bir küresel harekettir.

Vizyonumuz, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve diğer uluslararası insan hakları kabullerinde yer verilen insan haklarından her bir bireyin faydalanıyor olmasıdır.

Tüm hükümetlerden, siyasi ideolojilerden, ekonomik çıkarlardan ve dini inançlardan bağımsız ve asli gelir kaynağı üye aidatları ve bireysel bağışlar olan bir kurumuz.

Bu rapor Uluslararası Af Örgütü'nün 2019 yılındaki çalışmalarını ve takip ettiği konuları belgelemektedir. Raporla herhangi bir ülke ya da bölge hakkında bir konu başlığı bulunmaması Uluslararası Af Örgütü'nün üzerinde çalıştığı insan hakkı ihlallerinin yıl içerisinde söz konusu yerde olmadığı anlamına gelmez. Bölümlerin uzunluğu, Uluslararası Af Örgütü'nün herhangi bir ülke veya bölge hakkında izlediği konuların kapsamı ve derinliği açısından kıyaslama ölçütü olarak değerlendirilemez.

© Uluslararası Af Örgütü 2020

Aksi ifade edilmediği müddetçe, bu belgedeki içerik Creative Commons (atıf, ticari olmayan, türetilmemiş, uluslararası 4.0) tarafından lisanslıdır.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>

İzinler konusunda daha fazla bilgi için lütfen internet sayfamızı ziyaret edin: www.amnesty.org

Uluslararası Af Örgütü dışında bir telif hakkı sahibine atfedilen içerikler Creative Commons

lisansına tabi değildir.

İlk kez 2020 yılında yayımlanmıştır.

Amnesty International Ltd

Peter Benenson House, 1 Easton Street

Londra WC1X 0DW, Birleşik Krallık

İndeks: EUR 01/2098/2020

Orijinal dili: İngilizce

amnesty.org.tr

Kapak fotoğrafı: Kolluk görevlileri, Halkların Demokratik Partisi milletvekilleri ve diğer kişilerin 'Baş Pınarı Hareketi'ni eleştiren bir basın açıklamasını okunmalarını engelliyor, Diyarbakır, 20 Ekim 2019 © Bilal Güldem, Mezopotamya Ajansı

**ULUSLARARASI
AF ÖRGÜTÜ**

TÜRKİYE'YE GENEL BAKIŞ

Olağanüstü hal dönemi Temmuz 2018'de sona ermesine rağmen, muhaliflere veya muhalif olduğu varsayılan kişilere yönelik baskılar 2019'da da devam etti. Binlerce kişi, çoğunlukla uluslararası hukukta tanımlanmış bir suç işlediklerine ilişkin hiçbir güvenilir kanıt olmadan, cezalandırma amacı taşıyan uzun süreli tutuklu yargılamalarla cezaevinde tutuldu. İfade özgürlüğü ve barışçıl toplanma hakları ciddi şekilde sınırlandırıldı. Mevcut hükümeti eleştiren kişiler, özellikle gazeteciler, siyasi aktivistler ve insan hakları savunucuları, gözaltına alındı veya asılsız cezai suçlamalarla karşı karşıya kaldı. Yetkililer protestoları keyfi olarak yasaklamayı ve barışçıl protestocuları dağıtmak için gereksiz ve aşırı güç kullanımına başvurmayı sürdürdü. Güvenilir kaynaklarca işkence ve zorla kaybetme iddiaları ortaya kondu. Türkiye diğer tüm ülkelerden daha fazla sayıda mülteciye ev sahipliği yapmaya devam ederken, Suriyeli mültecileri zorla geri gönderdi

2019 yılında 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Gününde kadın cinayetlerini ve kadına karşı şiddeti protesto etmek için İstanbul'da toplanan göstericiler. © Burak Kara via Getty Images

ARKA PLAN

Milletvekili Leyla Güven'in PKK lideri Abdullah Öcalan'ı ailesinin ve avukatlarının ziyaret etmesine izin verilmesi talebiyle başlattığı açlık grevine Ocak ile Mayıs ayları arasında binlerce mahpus katıldı. Açlık grevi yapanlar ve açlık grevleriyle dayanışma eylemlerine katılanlar bu nedenle suçlanarak birçoğu terörle mücadele yasaları kapsamında yargılandı.

Yüksek Seçim Kurulu, Mart ayında yapılan belediye seçimlerinde ana muhalefet partisi Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) adayı Ekrem İmamoğlu'nun İstanbul'daki galibiyetinin ardından İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimini suni nedenlerle iptal etti. İmamoğlu, Haziran ayında yenilenen seçimleri daha büyük bir farkla kazandı. Halkların Demokratik Partisi'nin (HDP) seçilmiş 32 belediye başkanı, suni gerekçelerle görevlerinden alındı ve devlet görevlileri yerlerine kayyum olarak atandı. Hükümet, belediye başkanlarının görevlerinden alınmalarına gerekçe olarak devam eden terörle bağlantılı soruşturmaları ve kovuşturmaları gösterdi. Yıl sonunda, 18 belediye başkanı tutuklu yargılanıyordu.

Türkiye, 9 Ekim'de, Suriye'nin kuzeydoğusundaki Kürt güçlere karşı Barış Pınarı Harekatı adlı askeri harekati başlattı. Askeri harekatin sınırda 32 kilometre derinliğinde bir "güvenli bölge" oluşturmak amacıyla yapıldığı açıklandı. Türk Silahlı Kuvvetleri ve desteklediği Suriyeli silahlı grupların birlikte gerçekleştirdiği hareket, savaş suçlarına dair kanıtların ortaya çıktığı sıralarda, 22 Ekim'de sona erdi.

2019'un son çeyreğinde bir yargı reformu paketi Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edildi. Reform paketi ile yapılan değişiklikler, çok ağır siyasi baskı altındaki yargı sistemindeki yapısal kusurları gidermedi ve siyasi güdümlü ve adil olmayan yargılamalara ve mahkumiyetlere son vermedi.¹

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

Muhalifleri veya muhalif olduğu varsayılan kişileri susturmak için, herhangi bir suç işlendiğine ilişkin hiçbir kanıt olmaksızın terörle mücadele yasaları kapsamında ceza soruşturmaları ve yargılamaları yapılmaya ve bu kişiler cezalandırma amacı taşıyan tutuklu yargılamalarla cezaevinde tutulmaya devam edildi. Mahkemeler internetteki içerikleri engelledi ve yüzlerce sosyal medya kullanıcılarına ceza soruşturmaları açıldı. Ağustos ayında, internette yayın yapan platformlara Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'ndan (RTÜK) lisans alma zorunluluğu getiren yeni düzenleme yürürlüğe girdi. İnternet platformlarının içeriklerini RTÜK denetimine tabi tutan düzenleme, RTÜK'ün internet içerikleri üzerindeki sansür yetkisini artırdı.

En az 839 sosyal medya hesabına, "Barış Pınarı Harekatı" ile ilgili "suç içerikli paylaşımlarda buldukları" iddiasıyla soruşturma açıldı. Yüzlerce kişi gözaltına alındı, en az 24'ü tutuklu yargılanmak üzere cezaevine gönderildi.²

Gazeteciler

Onlarca gazeteci ve medya çalışanı tutuklu yargılandıkları veya hapis cezası aldıkları için halen cezaevinde. Terörle mücadele yasaları kapsamında soruşturulan ve yargılanan kişilerin bazıları barışçıl gazetecilik faaliyetleri suçmuş gibi gösterilerek yıllar boyu sürecek hapis cezalarına mahkum edildi.

Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 5 Temmuz 2019'da, Ahmet Altan ile Nazlı Ilıcak'ı "anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme" suçundan mahkum eden ilk derece mahkemesinin kararını bozdu. Bunun üzerine yeniden yargılanan Ahmet Altan ve Nazlı Ilıcak, Kasım ayında, "örgütün hiyerarşik yapısına dahil olmamakla birlikte terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım" etmektен suçlu bulundu ve Altan 10 yıl altı ay, Ilıcak ise sekiz yıl dokuz ay hapis cezasına mahkum edildi.³ Her iki gazeteci 4 Kasım'da adli kontrol

¹ Uluslararası Af Örgütü, Türkiye: Yargı Reformu Paketi ile adalet sistemindeki ciddi kusurları giderme fırsatı kaçırıldı (İndeks: EUR 44/1161/2019), <https://www.amnesty.org.tr/icerik/turkiye-yargi-reformu-paketi-ile-adalet-sistemindeki-ciddi-kusurlari-giderme-firsati-kacirildi>

² Uluslararası Af Örgütü, "Şikayet edemeyiz: Türkiye'de "Barış Pınarı" Askeri Harekatını Eleştirenlere Yönelik Süregelen Baskı Ortamı" (İndeks: EUR 44/1335/2019), <https://amnesty.org.tr/public/uploads/files/Rapor/Sikayet-Edemeyiz.pdf>

³ Uluslararası Af Örgütü, Türkiye: Yazar Ahmet Altan'ın tekrar tutuklanma kararı korkunç bir adaletsizlik (12 Kasım 2019), <https://amnesty.org.tr/icerik/turkiye-yazar-ahmet-altanin-tekrar-tutuklanma-karari-korkunc-bir-adaletsizlik>

şartıyla serbest bırakıldı. Ancak İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'nın tahliye kararına itiraz etmesi üzerine yeniden gözaltına alınan Ahmet Altan 2019 sonu itibariyle halen Silivri Cezaevi'nde tutuluyordu.

Gazeteciler protestoları haberleştirdikleri için sindirilmeye çalışıldı. Zeynep Kuray ve İrfan Tunççelik 10 Mayıs 2019'da İstanbul'da açlık grevleriyle dayanışmak için düzenlenen protestoları haberleştirirken polis tarafından gözaltına alındı. 13 Mayıs'ta adli kontrol şartıyla serbest bırakılan gazetecilere yönelik ceza soruşturması ise devam ediyor. Birgün gazetesinin internet yayını müdürü Hakan Demir ile Diken haber sitesinin sorumlu yazı işleri müdürü Fatih Gökhan Diler 10 Ekim'de "Barış Pınarı Harekatı" hakkında yayınladıkları haberler nedeniyle gözaltına alındı. Söz konusu haberlerde şiddete teşvik eden bir dil veya herhangi bir suç unsuru bulunmuyordu. Aynı gün yurtdışına seyahat yasağı ile serbest bırakılan gazetecilere yönelik ceza soruşturmaları devam ediyor. 27 Ekim'de Artı Gerçek haber sitesinin yazarı ve avukat Nurcan Kaya, "Barış Pınarı Harekatı"nı eleştiren bir tweet attığı gerekçesiyle "halkı kin ve düşmanlığa tahrik" suçlamasıyla hakkında açılan soruşturma kapsamında İstanbul Havalimanı'nda gözaltına alındı. Kaya ifadesi alındıktan sonra aynı gün serbest bırakıldı, fakat sonrasında soruşturma bitinceye kadar yurtdışına çıkması yasaklandı.

İnsan Hakları Savunucuları

Onlarca insan hakları savunucusu, insan hakları çalışmaları nedeniyle ceza soruşturmaları ve yargılamalarıyla karşı karşıya kaldı, gözaltına alındı veya hapsedildi.

Uluslararası Af Örgütü'nün eski başkanı, eski direktörü ve birçok üyesi ile birlikte kadın hakları ve eşitlik savunucularının da aralarında bulunduğu 11 insan hakları savunucusunun temelsiz "terör örgütü üyeliği" suçlamasıyla yargılandığı Büyükkada davası 2019'da da devam etti. Hak savunucuları suçlu buldukları takdirde 15 yıla kadar hapis cezasına mahkum edilebilir.⁴

Sivil toplumun önde gelen isimlerinden Osman Kavala ve diğer 15 sivil toplum insanı, 2013'teki Gezi Parkı protestolarını "yönlendirdikleri" iddiasıyla "hükümeti ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etmek" suçlamasıyla yargılanıyor. Suçlu buldukları takdirde şartlı tahliye olmadan ömür boyu hapis cezasına mahkum edilebilirler. 10 Aralık'ta, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Osman Kavala'nın oldukça uzun süren tutukluluğunun makul bir şüpheden yoksun olduğuna ve tutuklu yargılamanın altında yatan amacın Kavala'yı susturmak olduğuna hükmederek, derhal serbest bırakılmasını istedi. Osman Kavala yıl sonu itibariyle halen, iki yıldan uzun süredir tutuklu bulunduğu Silivri Kapalı Cezaevi'ndeydi. Aynı davada yargılanan Yiğit Aksakoğlu, yedi ay cezaevinde tutulduktan sonra Haziran ayında yapılan ilk duruşmada adli kontrol şartıyla serbest bırakıldı.⁵

Kapatılan *Özgür Gündem* gazetesinde sembolik olarak genel yayın yönetmenliği yaptığı için açılan dava da dahil olmak üzere ayrı ayrı 140'ın üzerinde davada yargılandığı için insan hakları avukatı Eren Keskin hapis tehdidi altında olmaya devam ediyor. Ekim ayında, "Barış Pınarı Harekatı"nı eleştiren sosyal medya paylaşımları nedeniyle Keskin'in evine baskın düzenlendi ve Eren Keskin İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nde sorgulandı.

Siyasetçiler ve Aktivistler

Temmuz ayında Anayasa Mahkemesi, 2016'da Türkiye'nin güneydoğusundaki sokağa çıkma yasaklarını ve güvenlik operasyonlarını eleştiren "Bu suça ortak olmayacağız" başlıklı bir barış bildirisini imzaladıkları gerekçesiyle "silahlı terör örgütü propagandası yapmak" suçundan mahkum edilen 10 akademisyenin ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiğine karar verdi. Bildiriyi destekleyen yüzlerce akademisyen bu kararın ardından beraat ettirildi, fakat diğer yüzlercesi Anayasa Mahkemesi'nin ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine dair kararına rağmen suçlamalarla karşı karşıya.

⁴ Uluslararası Af Örgütü, Türkiye: İnsan hakları savunucuları serbest bırakılmalı ve bu adaletsizliğe son verilmeli (8 Ekim 2019), <https://amnesty.org.tr/icerik/turkiye-insan-haklari-savunuculari-serbest-birakilmali-ve-bu-adaletsizlige-son-verilmeli>

⁵ Uluslararası Af Örgütü, Türkiye: 700 günden uzun süredir cezaevinde tutulan Osman Kavala serbest bırakılmalı, Kavala ile diğer 15 kişiye yönelik suçlamalar düşürülmelidir (7 Ekim), <https://amnesty.org.tr/icerik/turkiye-700-gunden-uzun-surede-gezaevinde-tutulan-osman-kavala-serbest-birakilmali-kavala-ile-diger-15-kisiye-yonelik-suclamalar-dusurulmelidir>

Eylül ayında, gıda mühendisi ve ihraç edilmiş akademisyen Yrd. Doç. Dr. Bülent Şık, tarımsal ürünlerde ve sudaki kanserojen pestisitler ve diğer zehirli maddelerin varlığını açıklayan yazı dizisi gerekçesiyle “gizli bilgileri açıklama” suçlamasıyla 15 ay hapis cezasına mahkum edildi. Şık'ın karara itirazı yıl sonu itibarıyla henüz sonuçlanmamıştı.⁶

HDP'nin eski eş başkanları Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ, büyük ölçüde konuşmalarında sarf ettikleri sözler nedeniyle terörle bağlantılı suçlarla suçlanmış ve güvenilir deliller olmaksızın mahkum edildi ve hala cezaevinde tutuluyor. Mart ayındaki yerel seçimlerden sonra, devletin kayyum atadığı 20 HDP'li belediyenin seçilmiş belediye başkanları tutuklu yargılandı. Bunlardan 18'i yıl sonu itibarıyla halen tutuklu yargılanıyordu.

Eylül ayında, CHP İstanbul İl Başkanı Canan Kaftancıoğlu “Cumhurbaşkanına hakaret,” “kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret,” “halkı kin ve düşmanlığa tahrik etme” ve “terör örgütü propagandası yapma” suçlarından dokuz yıl sekiz ay hapis cezasına mahkum edildi.

TOPLANMA ÖZGÜRLÜĞÜ

Ülkenin dört bir yanındaki çeşitli şehirlerde kamuya açık tüm toplantı ve gösteriler, ilgili tedbirlerin gerekliliği ve orantılılığına ilişkin ayrı değerlendirme yapılmaksızın süresiz şekilde yasaklandı. Polis barışçıl protestoları şiddet kullanarak dağıttı. Onlarca barışçıl protestocu hakkında “terör örgütü propagandası yapma,” “yasa dışı toplantı ve gösteriye katılma” ve “polise mukavemet etme” gibi suçlamalarla ceza soruşturmaları ve davaları açıldı.

Çok sayıda vali, barışçıl toplanma hakkını sınırlandırmak için olağanüstü hal döneminin sona ermesinin ardından çıkarılan yasaların valilere tanıdığı olağanüstü yetkileri kullanmaya devam etti.

Ankara Valiliği'nin Kasım 2017'de tüm lezbiyen, gey, biseksüel, trans ve interseks (LGBTI+) etkinliklerine getirdiği süresiz genel yasak, Nisan 2019'da Ankara Bölge İdare Mahkemesi tarafından kaldırıldı. Ancak bunun üzerine LGBTI+ etkinlikleri teker teker yasaklanmaya başladı. Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) öğrencilerinin düzenlediği Onur Yürüyüşü, üniversite yönetimince yasaklandı. Polis, yürüyüşü dağıtmak için gereksiz ve aşırı güç kullandı. Haziran ayında İzmir, Antalya ve Mersin Valilikleri de Onur Haftası etkinliklerinin gerçekleşmesini engellemek için genel yasak uyguladı. 2019, İstanbul'da Onur Yürüyüşünün üst üste yasaklandığı beşinci yıl oldu.⁷

Mart ayında yetkililer İstanbul'daki 8 Mart Feminist Gece Yürüyüşü'nü kadınlar yürümeye başlamadan hemen önce yasakladı. Polis, barışçıl yürüyüşe katılmak üzere toplanan binlerce kişiyi dağıtmak için biber gazı ve diğer türde aşırı güç kullandı. Kasım ayında polis, İstanbul'da 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü'nde toplanan yüzlerce kadına biber gazı ve plastik mermilerle saldırdı. Ayrıca, İzmir'deki “Las Tesis” protestosuna katılan 25 kadına ceza soruşturması açıldı. Aralık ayında polis İstanbul'daki “Las Tesis” protestosunu aşırı güç kullanarak dağıttı ve protestoya katılan altı kadını gözaltına aldı; gözaltına alınanlar ertesi gün serbest bırakıldı. Antalya'da ise “Las Tesis” protestosuna katılmak üzere bir araya gelen 100 civarında kadın polis tarafından engellendi.

Kasım 2018 ile Mayıs 2019 arasında açlık grevinde olanlarla dayanışma amaçlı toplantılar⁸ ile seçilmiş belediye başkanlarının görevden alınmasına ve “Barış Pınarı Harekatı”na karşı düzenlenecek protestolara genel yasak getirildi.

Zorla kaybedilenler için 1990'ların ortalarından beri her hafta Galatasaray Meydanı'nda toplanan Cumartesi Anneleri'nin barışçıl protestoları, gereksiz ve aşırı güç kullanarak dağıtıldıkları Ağustos 2018'den beri engelleniyor. Galatasaray Meydanındaki tüm protestolara uygulanan genel yasak halen yürürlükte.

⁶ Uluslararası Af Örgütü, Türkiye: Halk sağlığına ilişkin tehlikeleri kamuoyuna açıklayan Bülent Şık'a yönelik suçlamalar düşürülmeli (25 Eylül 2019), <https://amnesty.org.tr/icerik/turkiye-halk-sagligina-iliskin-tehlikeleri-kamuoyuna-aciklayan-bulent-sika-yonelik-suclamalar-dusurulmeli>

⁷ Uluslararası Af Örgütü, Türkiye: Onur Yürüyüşü'ne katılan öğrencilere yönelik absürt suçlamalar düşürülmeli (11 Kasım 2019), <https://amnesty.org.tr/icerik/turkiye-onur-yuruyusune-katilan-ogrencilere-yonelik-absurt-suclamalar-dusurulmeli>

⁸ Uluslararası Af Örgütü, Açlık Grevleri: Açlık Grevindeki Mahpuslar ve Bu Kişilerle Dayanışma Amaçlı Gösteri Yapanların Karşılaştığı Hak İhlalleri (İndeks: EUR 44/0835/2019), <https://amnesty.org.tr/public/uploads/files/Rapor/Aclik-Grevleri.pdf>

Barışçıl protestolara katılan üniversite öğrenciler yargılanmaya devam etti. Bu yargılamalar arasında, Türkiye'nin Afrin'e yönelik askeri müdahalesini barışçıl biçimde protesto eden 30 Boğaziçi Üniversitesi öğrencisi ile ODTÜ'deki mezuniyet töreninde Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın karikatürünü gösteren bir pankart taşıyan dört öğrencinin 2018'den beri yargılandığı davalar da vardı ve yıl sonu itibarıyla bu davalar sonuçlanmamıştı. ODTÜ'lü 18 öğrenci ve bir akademisyen, Mayıs ayında yasaklanan Onur Yürüyüşü'ne katıldıkları iddiasıyla Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet etme suçlamasıyla yargılanıyor.

ÇALIŞMA HAKKI VE SEYAHAT ÖZGÜRLÜĞÜ

2016'daki darbe girişiminden sonra olağanüstü hal kanun hükmünde kararnameyle (KHK) keyfi olarak işinden ihraç edilen, aralarında akademisyenler, askerler, polis memurları, öğretmenler ve doktorların da bulunduğu 129 bin 411 kamu sektörü çalışanından 115 bininden fazlasının kamu sektöründe çalışması hala yasak ve hala pasaport alamıyor. KHK'larda "terör örgütlerine üyeliği, mensubiyeti, aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı" olduğu gerekçesiyle adları listelenen birçok çalışan ve aileleri, yoksulluk ve korkunç bir toplumsal damgalanma yaşadı. İhraç edilen çalışanların durumlarını yargıya taşımadan önce başvurmak zorunda oldukları Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu, yapılan 126 bin 300 başvurudan 98 bin 300'ünü değerlendirdi, değerlendirdiği itirazların 88 bin 700'ünü reddetti.

2018'de çıkartılan ve kamu sektörü çalışanlarının, aynı muğlak "terör örgütü irtibatı" iddiasıyla, ihraç edilmelerine üç yıl daha imkan tanıyan 7145 Sayılı Kanun, Hakim ve Savcılar Kurulu (HSK) tarafından yıl içinde en az 16 hakimi ve 7 savcıyı ihraç etmek için kullanıldı. Bu durum, yargı sisteminin bağımsızlığını ve bütünlüğünü daha da zayıflattı.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne taşınan çok sayıda kamu görevinden ihraç davası, yıl sonu itibarıyla halen karara bağlanmamıştı. Bu davalar arasında görevinden ihraç edilen devlet memuru Hamit Pişkin ile 2016'daki barış bildirisini imzalamalarının ardından pasaportları iptal edilen ve kamu sektöründe çalışmaları yasaklanan akademisyenler Alphan Telek, Edgar Şar ve Zeynep Kıvılcım'ın açtığı davalar da yer alıyor.

İŞKENCE VE DİĞER TÜRDE KÖTÜ MUAMELE

İşkence ve diğer türde kötü muameleyle ilişkin güvenilir iddialar iletilmeye devam etti.

Mayıs ayında Urfa'da güvenlik güçleri ile PKK arasındaki silahlı çatışmadan sonra gözaltına alınan bir grup kadın ve erkek, cinsel organlarına elektrik verilmesi de dahil olmak üzere çeşitli yöntemlerle işkenceye uğradıklarını avukatları aracılığıyla bildirdi.

Avukatlar, Mayıs ayında "terör örgütü üyeliği, nitelikli dolandırıcılık ve terör amaçlı sahtecilik" suçlamalarıyla Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde gözaltında tutulan eski Dışişleri Bakanlığı çalışanlarından bazılarının çırılçıplak soyulduğunu ve coplarla tecavüzle tehdit edildiğini bildirdi.

Her iki vakada da avukatlar, müvekkillerinin bir doktorla baş başa görüşmelerine izin verilmediğini söyledi.

ZORLA KAYBETMELER

K Şubat ayında ortadan kaybolan ve Fethullah Gülen hareketiyle bağlantılı olmakla suçlanan altı erkeğin zorla kaybedildiğinden şüphe ediliyordu. Bu kişiler kaybolmalarından beş ila dokuz ay sonra gözaltında ortaya çıktı. Yetkililer, bu kişilerin ailelerine veya kamuoyuna bu kişilerin nasıl ortadan kaybolduğuna, kaybolduktan aylar sonra beşinin Ankara Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nde ve birinin ise Antalya Emniyet Müdürlüğü'nde nasıl ortaya çıktıklarına ilişkin hiçbir bilgi vermedi. Aileleri bu kişilerin zayıfladığını, son derece solgun göründüğünü ve gergin olduğunu bildirdi. Aktarılanlara göre, bu kişiler kayıp oldukları sürede başlarına ne geldiğini açıklamadılar. Polis nezaretinde 12 gün tutulduktan sonra altısı da ailelerine veya avukatlarına haber verilmeden mahkemeye çıkarıldı ve terör suçlamasıyla tutuklu yargılanmak üzere cezaevine gönderildi.

Ağustos ayında buna benzer şüpheli koşullarda kaybedilen yedinci kişi olan Yusuf Bilge Tunç'un akıbeti ve nerede tutulduğu ise yıl sonu itibarıyla halen belirsizdi.

MÜLTECİLER VE SIĞINMACILAR

Suriye'den 3 milyon 600 binin üzerinde mülteci ile diğer ülkelerden 400 bin civarında mülteci ve sığınmacının yaşadığı Türkiye, tüm dünyada en yüksek sayıda mülteciye ev sahipliği yapan ülke olmaya devam etti.

Ancak 2019 yılında, Türkiye'deki siyasi kutuplaşmanın şiddetlenmesi ve ekonomik göstergelerin kötüye gitmesi ile birlikte Suriyeli mülteciler giderek artan zorluklarla karşı karşıya kaldı ve kamuoyunda Suriyelilere yönelik eleştiriler ve hoşgörüsüzlük arttı.

2016'da imzalanan ve Türkiye'nin (diğer şeylerin yanı sıra) mülteciler ile sığınmacıların Avrupa Birliği ülkelerine geçişini engellemek için iş birliği yapması karşılığında Türkiye'ye mültecilere ev sahipliği yapması için fon verilmesini ön gören AB-Türkiye Bildirisi bu yıl da yürürlükteydi. 30 Eylül itibarıyla söz verilen toplamda 6 milyar Euro'nun 2,57 milyarlık kısmı Türkiye'ye verilmişti.

Temmuz ve Ekim ayları arasında en az 20 Suriyeli zorla ve hukuka aykırı bir şekilde ağır insan hakları ihlallerine uğrama riskiyle karşı karşıya kaldıkları kuzeybatı Suriye'ye geri gönderildi.⁹ Zorla sınır dışı edilen kişilerin sayısını tespit etmeyi sağlayacak resmi bir veri mevcut değil fakat Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü kişilerden edindiği bilgilere göre bu dönemde yapılan geri göndermeler her seferinde onlarca kişiyi etkiledi. Bu en az yüzlerce kişinin geri gönderildiğini ortaya koyuyor. Uluslararası Af Örgütü'ne gelen bilgiler, Türkiye'de polislin "gönüllü geri dönüş" belgelerini imzalamaya zorlamak için Suriyeli mültecileri dövdüğüne, tehdit ettiğine ve yanlış yönlendirdiğini gösteriyor. Bu olaylar, Türkiye'nin Ekim ayında Suriye'nin kuzeydoğusuna yönelik askeri harekâtından önce yaşandı. Yetkililer, Suriyelilerin zulüm görme olasılığı bulunan bir ülkeye zorla geri göndermeme (*non-refoulement*) ilkesine aykırı olarak Suriye'ye geri gönderildiğine ilişkin iddiaları resmi olarak reddetti ve ısrarla toplam 315 bin Suriyelinin "gönüllü şekilde" geri döndüğünü söyledi.

Mülteciler ve sığınmacılar Türkiye'de, sığınma prosedürlerine ve desteğe etkin erişimlerinin bulunmadığı havaalanlarında keyfi gözaltı ve geri gönderilme tehlikesiyle karşı karşıya kaldı. Ocak ayında bir kişi İstanbul Havaalanı'nda keyfi olarak gözaltına alındı ve Mısır'a zorla geri gönderildi. Mısır'da hücre hapsinde tutulan bu kişi hakkındaki ölüm cezasının infazı tehlikesi altına girdi. Mayıs ayında Suriye'den gelen Filistinli bir mülteci yeni İstanbul Havaalanı'nda haftalarca keyfi şekilde gözaltında tutuldu ve zincirleme şekilde Suriye'ye geri gönderilme riski altında olacağı Lübnan'a sınır dışı edilmek istendi.¹⁰

⁹ Uluslararası Af Örgütü, Savaş Bölgesine Geri Gönderildiler: Türkiye'nin Suriyeli mültecilere yönelik hukuka aykırı sınır dışı uygulamaları (İndeks: EUR 44/1102/2019), <https://amnesty.org.tr/icerik/suriyeli-multeciler-guvenli-bolge-kurulmadan-hukuka-aykiri-sekilde-savas-ortamina-sinir-disi-edildi>

¹⁰ Uluslararası Af Örgütü, Türkiye: İstanbul Havaalanı'nın transit bölgesinde mahsur kalan Filistin asıllı mülteci her an sınır dışı edilebilir (İndeks: EUR 44/0670/2019), <https://amnesty.org.tr/icerik/turkiye-istanbul-havaalaninin-transit-bolgesinde-mahsur-kalan-filistin-asilli-multeci-her-an-sinir-disi-edilebilir>

**ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ
KÜRESEL BİR İNSAN HAKLARI
HAREKETİDİR. BİRİSİNE
ADALETSİZLİK YAPILDIĞINDA,
BU HEPİMİZİ İLGİLENDİRİR.**

BİZE ULAŞIN

info@amnesty.org.tr

+90 212 361 62 17-18

BİZE KATILIN

facebook.com/uluslararasiaforganizasyonu

@aforganizasyonu